

SMERNICE PRE HODNOTENIE EXPONÁTOV CELÍN

Úvod

Tieto Smernice vydáva komisia celín FIP, aby poskytli praktické rady pri aplikácii GREV a SREV pre hodnotenie exponátov celín, ktoré boli schválené na kongrese FIP v r.1985 v Ríme (revidované na 61. Kongrese v r. 1992 v Granade a v r. 2012 v Jakarte).

Smernice boli vypracované na pomoc vystavovateľom pri príprave a výstavným porotcom pri hodnotení exponátov celín. Ich zámerom je poradiť v týchto oblastiach:

1. Definícia a povaha celín
2. Princípy tvorby exponátu
3. Hodnotiace kritériá exponátov celín

1. Definícia a povaha celín

Definícia celín podľa Komisie celín FIP znie:

Celina predstavuje poštový materiál, ktorý má buď oficiálne autorizovanú predtlačenú známku alebo iný znak alebo nápis, potvrdzujúci predplatenie určitej nominálnej hodnoty poštovného alebo zodpovedajúcej služby.

1.1. fyzická forma celiny

Fyzická forma hárku alebo karty, na ktorej je vytlačená známka a pod. závisí od špecifického účelu, pre ktorý je celina vydaná. Najstaršie celiny opatrené vytlačenou známkou mali formu listových hárkov a obálok. Ďalšie formy celín zahŕňajú poštové lístky, novinové pásky, doporučené obálky, podacie lístky, zálepky a aerogramy, avšak v mnohých krajinách boli vydané aj iné druhy celín s vytlačenou známkou.

1.2. Dostupnosť a použitie

Celiny možno podľa ich dostupnosti a použitia rozdeliť do nasledovných skupín:

1.2.1. Oficiálne poštové vydania: celiny s vytlačenou známkou pripravené podľa špecifikácie poštovej správy a poštovou správou vydané pre používanie verejnosťou. Je dôležité odlišiť neoficiálne súkromné úpravy normálnych poštou vydaných celín pre filatelistické účely.

1.2.2. Vydania pre úradnú potrebu: celiny s vytlačenou známkou vydané výhradne pre potreby vládných úradov. Vytlačená známka môže byť rovnaká ako u celín pre verejné použitie, alebo môže byť odlišná. Bežné celiny môžu byť zmenené na úradné napr. formou pretlače.

1.2.3. Celiny pre vojenské účely: celiny s vytlačenou známkou, určené pre použitie príslušníkmi ozbrojených síl. Vytlačená známka môže byť rovnaká ako u celín pre verejné použitie, alebo môže byť odlišná.

1.2.4. Celiny vyhotovené dotlačou známky na objednávku/vytlačené na súkromnú objednávku: celiny s poštovou známkou, použitou so schválením poštovej správy a v rámci zvláštnych predpisov na objednávku súkromných jednotlivcov alebo organizácií. Vytlačené známky môžu byť rôznych nominálnych hodnôt avšak rovnakého vzoru ako na bežných celinách. Je dôležité pri týchto celinách vyhotovených na objednávku rozlišovať medzi tými, ktoré sú určené pre bežný poštový styk a tými, ktoré boli zhotovené pre filatelistické účely.

1.2.5. Vydania lokálnych pôšt: celiny zhotovené súkromnými poštovými agentúrami na základe rozličného stupňa uznania resp. podpory zo strany poštovej správy.

Celiny je tiež možné rozlišovať podľa druhu poštovej resp. pridruženej služby, pre ktorý sú vydané, ako napríklad:

1.2.6. Poštovné: Pozemná/letecká preprava – miestne, vnútroštátne, do cudziny – listy, poštové lístky, balíky, noviny a pod.

1.2.7. Doporučné poplatky: vnútrozemské, pre cudzinu

1.2.8. Telegraf: Vnútroštátny, do cudziny atď.

1.2.9. Podacie lístky – na listy, balíky

1.2.10. Rôzne poplatky a pod.: Poštové poukážky, balíkové sprievodky a iné dokumenty s natlačenou známkou.

1.3. Iné prípustné formy celín

Hoci nespádajú prísne do definície celín v odst. 1., považujú sa tiež za prípustné formy celín:

1.3.1. Poštové formuláre/vzorce. Mnohé krajiny vydali takzvané formuláre/vzorce, ktoré sa predávali verejnosti s nalepenými známkami ako predchodcovia celín pred vydaním celín s natlačenou známkou. Tieto formuláre/vzorce môžu byť zaradené do exponátu celín.

1.3.2. Znaky nahrádzajúce nominálnu hodnotu: V minulosti mnohé poštové správy zaviedli predaj celín, na ktorých bola vyznačená predplatená služba alebo poštový poplatok bez uvedenia hodnoty (Non value indicators – NVI). Takýto materiál môže byť vhodne zaradený do exponátu celín.

1.3.3. Telegrafné vzorce môžu byť vystavované ako celiny.

1.3.4. Poštové poukážky/poštové príkazy/peňažné poukážky sa môžu vystavovať buď ako celiny alebo ako fiškálne ceniny.

1.3.5. Medzinárodné odpovedky (IRC) boli tradične považované za súčasť skupiny celín a môžu sa vystavovať v tejto výstavnej triede.

1.4. Za celiny nemožno považovať:

1.4. Formuláre bez známky (odlišné od celín uvedených v bode 1.3.1.), vojenské tlačivá bez známok, služobné formuláre, úradné zásielky nepodliehajúce výplatnému, odtlačky výplatných strojov a súkromne vyhotovené nátlaky „poštovné zaplatené“. Tieto nespĺňajú definíciu celiny a preto sa nemôžu vystavovať v triede celín.

1.5. Ústrižky v exponátoch celín

Exponát celín obsahuje spravidla celé, úplné doklady. V určitých prípadoch, ak sú niektoré druhy celín veľmi vzácne alebo sú známe iba vo forme ústrižkov, možno v exponáte akceptovať aj tieto ústrižky, najmä ak ide o štúdie natlačených známok alebo použitie vzácných pečiatok. Súčasťou exponátu môžu byť aj výstrižky známok z celín, použité na vyplatenie iných zásielok namiesto bežných známok.

2. Princípy tvorby exponátu

2.1. Stavba exponátu

Exponát celín by mal predstavovať logicky a súvisle usporiadaný celok pozostávajúci z nepoužitých a/alebo použitých celín (podľa definície 1.0), ktorý ilustruje niektorú z nasledovných oblastí:

a) Vydania určitej krajiny alebo pridruženej skupiny krajín

b) Vydania z určitého časového obdobia

c) Vydania určitého druhu celín (1.2.1-1.2.5.)

d) Vydania celín pre určitý druh poštovej služby alebo príbuzných služieb (1.2.6.-1.2.10)

e) Vydania týkajúce sa určitých fyzických foriem listín alebo kariet

Pomocou exponátu celín vystavovateľ rozpráva príbeh o vývoji samotných celín. Môže začať dôvodom vydania celín, pokračuje (ak existujú) návrhmi a tlačovými skúškami. Ďalej popisuje vývoj dokladov – rôzne tlače, náklady, farby, zúbkovania, odchýlky papiera, chyby a pod. Osobitnú časť

exponátu tvorí dokumentácia poštového použitia celín, taríf, prepravných ciest, pečiatok a ďalších aspektov, avšak táto časť príbehu nemôže byť v exponáte celín dominantná.

Exponát môže byť budovaný chronologicky, geograficky (napr. podľa lokálnych/národných oblastí), podľa spôsobu prepravy alebo poštovej služby, alebo podľa iného systému, ktorý považuje vystavovateľ za vhodný.

Šírka vybranej zberateľskej oblasti by mala byť vhodná tak pre počiatkový ako aj potenciálny rozsah exponátu.

2.2. Jednorámové exponáty

Jednorámový exponát celín by mal predstavovať exponát v rámci kategórií uvedených v bode 2.1, pričom by mal spracúvať veľmi úzku tému v rozsahu 1 rámu. Ak daná téma umožňuje spracovanie na väčšom počte rámov, nie je vhodná pre jednorámový exponát.

Výber materiálu z viacrámového exponátu môže byť vhodný iba vtedy, ak vybrané položky môžu napomôcť úplnému spracovaniu pôvodnej subtémy v jednorámovom exponáte. Výber spočívajúci iba vo voľbe najvzácnejších položiek (výber „hrozienuk“) z viacrámového exponátu nie je vhodný ako jednorámový exponát.

Podobne ako pri viacrámových exponátoch, aj v jednorámovom exponáte má byť ťažisko v celine samotnej. Exponáty s nadmerným podielom poštového použitia nemajú nádej na úspech.

2.3. Úvodný list

Všetky celínarske exponáty musia obsahovať úvodný list. Jeho obsah má byť nasledovný:

- Názov exponátu
- Krátka, presná a príslušná informácia o subjekte exponátu
- Popis účelu exponátu
- Popis rozsahu exponátu (čo exponát obsahuje a čo je vynechané)
- Plán štruktúry exponátu – kapitoly alebo časti - nie však zoznam rámov či jednotlivých listov exponátu
- Zoznam osobného výskumu vystavovateľa v rámci témy exponátu (s odvolávkami na články alebo literatúru)
- Zoznam najdôležitejšej použitej literatúry

3. Hodnotenie celín

V súlade s článkom 5.7 Generálneho poriadku FIP výstav (GREX), všeobecné svetové a medzinárodné výstavy by mali zabezpečiť vystavenie exponátov triedy celín ako celku v osobitnej časti výstavných priestorov.

Na ostatných výstavách, kde nie je určená osobitná trieda, je žiaduce aby boli exponáty celín združené geograficky v rámci triedy tradičnej filatelie.

Pri hodnotení exponátu celín výstavná porota používa nasledovné kritériá (pozri GREV, čl. 4.2):

1. Spracovanie – pozri GREV, čl. 4.5
2. Filatelistický význam – pozri GREV, čl. 4.6
3. Filatelistické a príbuzné znalosti, osobné štúdium a výskum – pozri GREV, čl. 4.7
4. Stav vystaveného materiálu – pozri GREV, čl. 4.8
5. Vzácnosť materiálu – pozri GREV, čl. 4.8
6. Prezentácia (úprava) – pozri GREV, čl. 4.9

Vystavovatelia by si mali uvedomiť potrebu starostlivého uváženia rozličných aspektov a ich vzájomnej kombinácie, aby sa maximalizovalo hodnotenie exponátu.

Ďalej sú uvedené niektoré zo základných princípov zodpovedajúcich osobitným kritériám.

3.1 Spracovanie (20 bodov)

Spracovanie exponátu odráža stupeň, aký dosiahol vystavovateľ pri tvorbe vyvážených charakteristík exponátu v rámci vybraného predmetu. Logický a ľahko sledovateľný postup a jasný, stručný popis pomáhajú porotcovi pri hodnotení exponátu. Posúdením spracovania porotcovia skúmajú, či zámery uvedené v úvode a v pláne exponátu sú adekvátne prezentované vystaveným materiálom.

Hodnotenie exponátu spočíva v overení :

- Úplnosti materiálu vo vzťahu k deklarovanej rozsahu exponátu
- Správnej voľby predmetu (témy) exponátu tak, aby umožňoval vytvoriť vhodne vyvážený exponát na disponibilnom priestore
- Primárneho zamerania na celiny ako také a až sekundárne na ich poštové použitie
- Vzťahu materiálu k názvu, účelu, rozsahu a plánu exponátu
- Logického plynutia exponátu
- Voľby nadpisov na jednotlivých listoch tak, aby napomáhali pochopeniu spracovania
- Správnej vyváženosti medzi jednotlivými časťami exponátu
- Prirodzeného začiatku a ukončenia exponátu
- Nežiaducej duplicity materiálu (napr. dve podobné položky použité na dvoch rôznych miestach znamenajú v exponáte celú duplicitu).

Pri posudzovaní úvodného listu exponátu sa hodnotí, či:

- Uvádza účel exponátu
- Definuje rozsah exponátu
- Vysvetľuje štruktúru exponátu
- Obsahuje plán exponátu
- Uvádza najdôležitejšie odkazy na literatúru

Výber materiálu pre celinársky exponát predstavuje kompromis medzi množstvom materiálu, ktorý vystavovateľ chce ukázať a prideleným počtom rámov organizátormi výstavy.

Tento výber je dôležitým faktorom nielen pri hodnotení spracovania, ale tiež znalostí. Jasným popisom môže vystavovateľ nahradiť materiál s menším významom. Vo všeobecnosti bežné položky daného vydania môžu byť ukázané len náznakovo, kým lepší materiál toho istého vydania by sa mal ukázať hlbšie. Porotcovia ocenia ak takéto spracovanie ukáže vystavovateľove znalosti materiálu.

3.2 Filatelistický význam (10 bodov)

„Význam“ exponátu je určený významom daného exponátu vo vzťahu k vybranému predmetu (tému) a celkovému významu danej témy.

Pri hodnotení významu sa zvažuje:

- Aká je obťažnosť zvolenej zberateľskej oblasti
- Aký je význam vybranej oblasti v rámci svetovej filatelie
- Aký je význam vybranej oblasti vo vzťahu k národnej filatelii danej krajiny
- Aký je význam vystaveného materiálu vo vzťahu k zvolenej oblasti

3.3 Filatelistické a súvisiace znalosti, osobné štúdium a výskum (35 bodov)

Filatelistické a súvisiace znalosti sú demonštrované výberom materiálových položiek a ich zodpovedajúcim popisom. Osobné štúdium sa preukazuje správnou analýzou vybraného materiálu. Osobný výskum znamená prezentáciu nových poznatkov a skutočností týkajúcich sa zvoleného predmetu/témy.

Filatelistické a súvisiace znalosti:

- Výber materiálu, ktorý odráža znalosť vybranej oblasti
- Exponát by mal demonštrovať úplné a presné zhodnotenie vybranej oblasti
- Použitie existujúcej literatúry z danej oblasti
- Správny popis materiálu

Osobné štúdium – popisy:

- Typu celiny, meno a pôsobisko tlačiara, dátum vydania, najstaršie známe použitie a výška nákladu (pokiaľ je známa)
- Priesvitiek, papiera, perforácie apod. celiny
- Náklady a odchýlky celín
- Tarify a poštové použitie
- Vzácnnejšie spôsoby dofrankovania celín
- Vzácné destinácie a neobvyklé trasy prepravy
- Zreteľné odtlačky pečiatok a/alebo prídavných označení týkajúcich sa poplatkov a iných poznámok

Osobný výskum:

- Výskum vykonaný vystavovateľom
- Výskum a nové objavy by mali byť pokryté (popísané) čo najúplnejšie v závislosti od ich významu

Všade, kde je to vhodné, by mali byť uvedené odkazy na vystavovateľove vlastné alebo iné predtým publikované informácie. Odkaz môže byť umiestnený na úvodnom liste alebo na liste, ktorého sa výskum týka.

Je nerealistické požadovať od zberateľa, aby prezentoval nové objavy v dostatočne preskúmaných oblastiach. Z tohto dôvodu takéto exponáty by nemali byť penalizované kvôli nedostatočnému vlastnému výskumu, ale bude sa naviac skúmať, či sa vystavovateľovi napriek už vykonanému výskumu podarilo prísť s novými objavmi.

Správne ohodnotenie filatelistických a súvisiacich znalostí, osobného štúdia a výskumu bude spočívať na príslušných popisoch každého vystaveného materiálu. Dobře vymyslený plán môže odstrániť potrebu príliš obsiahlych popisov priamo v exponáte.

Ak vystavovateľ používa na označenie vzácnosti formulácie ako napr. „Jeden z X známych kusov“, je dôležité uviesť, z akého zdroja sa pritom vychádza. Použitie výrazov typu „Unikát“ alebo „Veľmi vzácné“ nie je vhodné.

Posudzujú sa znalosti, štúdium a výskum, ktoré sú dokumentované vystaveným materiálom. Ďalej by si mali vystavovatelia uvedomiť, že podávané informácie by nemali presahovať vystavený materiál.

3.4. Stav materiálu (10 bodov)

Vystavený materiál by mal byť v čo najlepšom dosiahnuteľnom stave. Stav materiálu sa hodnotí podobne ako pri známkach: žiadne trhliny, chýbajúce rohy, preloženia, hrdza, chýbajúca perforácia (ak má byť na celine) a pod.

Vystavovateľom možno odporučiť, aby ukázali unikátny alebo veľmi vzácny materiál, ktorý sa neobjavuje v dobrom stave, avšak treba ich vystríhať pred zaradením iného materiálu, ktorý by mohol znížiť celkový dojem zo stavu exponátu. Bežný materiál musí byť v dokonalom stave.

Treba pripomenúť, že aktuálny dosiahnuteľný stav materiálu môže byť rozličný podľa krajiny a obdobia z ktorých pochádza.

Materiál pochádzajúci z obchodnej korešpondencie uprednostňujeme pred filatelistickými dokladmi.

Prídavné frankatúry by mali byť tiež v maximálnej možnej kvalite a odtlačky pečiatok by mali byť podľa možnosti jasné a s úplným textom.

Ak bola niektorá položka opravovaná alebo inak manipulovaná, musí byť ako taká popísaná.

S výnimkou prípadov, ak celina je extrémne vzácna, nie je známy jej výskyt vcelku, alebo ak exponát je zameraný len na odchýlky natlačenej známky, je žiaduce vystavovať len úplné exempláre celín.

3.5 Vzácnosť (20 bodov)

Vzácnosť priamo súvisí s vystaveným filatelistickým materiálom a s jeho relatívnou vzácnosťou (čo nemusí byť hodnota, cena).

Porotcovia sa primárne zamerajú na:

- Rarity (typy celín) v danej oblasti
- Návrhy, tlačové skúšky (schválené i zamietnuté) a vzory (specimen)
- Nepoužité celiny, použité celiny v predpokladanej tarife a s doplnkovými frankatúrami (expres, doporučene a pod.)
- Obťažnosť získania vhodného a zaujímavého materiálu pre exponát
- Možnosť duplikovať daný exponát (vytvoriť iný)
- Prítomnosť materiálu filatelistického pôvodu v exponáte

ako ja na :

- Prítomnosť vzácných známkou použitých na doplnkové frankovanie celín
- Vzácne pečiatky, označenia, poplatky, trasy a destinácie

3.6. Prezentácia (úprava) (5 bodov)

V rámci prezentácie by mal byť materiál ukázaný najlepším a vyváženým spôsobom. Je potrebné zabrániť prílišnej uniformite a preferovať rozmanitosť usporiadania materiálu.

Pri exponáte sa hodnotí:

- Dobrá vyváženosť v ráme a na jednotlivých listoch
- Dobrá využiteľnosť každého listu (bez príliš rozsiahlych bielych plôch)
- Popisy, ktoré majú byť jasné, stručné a so vzťahom k vystavenému materiálu a k zvolenej téme exponátu
- Dostatočnosť popisov, avšak nie príliš veľa textu
- Ilustrácie, ktoré by nemali byť príliš dominantné. Fotokópie by mali byť minimálne o 25% odlišné od veľkosti originálu.
- Starostlivé pripevnenie materiálu na listy.

Prekrytie materiálov je akceptovateľné, treba však zabrániť zakrytiu dôležitých znakov.

Spôsob písania textu (ručný, strojom, tlačou) nepredstavuje žiadnu výhodu resp. nevýhodu. Neodporúča sa pri popisoch používať príliš svetlý atrament a tiež farebné listy exponátu.

4. Podmienky hodnotenia exponátov

Celiny budú hodnotené schválenými špecialistami v tejto oblasti a v súlade s GREX, sekcia V, články 40-42 a GREV, čl. 5:

1. Spracovanie (20) a filatelistický význam (10)	30
2. Filatelistické a súvisiace znalosti, osobné štúdium a výskum	35
3. Stav (10) a vzácnosť (20) materiálu	30
4. Prezentácia	5
<hr/>	
Spolu:	100

5. Záverečné ustanovenia

V prípade rozporov v preloženom texte platí anglické znenie.

Preklad: M.Bachratý
18.06.2014